

SAVUNUCULUK

ALKOLLÜ ÜRÜNLERİN SATIŞ NOKTALARINDAKİ
GÖRÜNÜRLÜĞÜ VE TEŞHİR YASAKLARI HAKKINDA
BİLGİ NOTU

HAZIRLAYANLAR
Yeşilay Savunuculuk Müdürlüğü

ALKOLLÜ ÜRÜNLERİN SATIŞ NOKTALARINDAKİ GÖRÜNÜRLÜĞÜ VE TEŞHİR YASAKLARI HAKKINDA BİLGİ NOTU

Görünürlük ve Teşhir Yasaklarının Genel Çerçevesi

- » Alkol kontrol politikaları her ülkenin ulusal mevzuatında düzenleyici işlemler eliyle somutlaştırılmakta ve uygulanmaktadır. Küresel ölçekte ise bu politikalar Dünya Sağlık Örgütü tarafından tasnif edilmiş ve içlerinden "best buy" adı verilen politika önerilerine dönüştürülmüştür.¹ DSÖ'nün politika önerileri (1) alkollü içkilerde vergi artırılması, (2) çeşitli medya platformlarında alkol reklamlarına maruziyet konusunda kapsamlı kısıtlamalar veya yasaklar getirilmesi ve (3) perakende alkolün fiziksel olarak ulaşılabilirliğine dair kısıtlamalar konması ve uygulanması olarak sıralanabilir.²
- » Alkollü ürünlerin satış noktalarında satış noktalarındaki görünürlüğünü düzenleyen ve teşhir yasaklarını öngören düzenlemeler DSÖ'nün politika önerilerinden sonucusuna dahil edilmektedir.

Teşhir Yasaklarının Anlamı ve Gerekliliği

- » Yasalar, politikalar ve programlar yoluyla alkolün ticari veya kamusal erişilebilirliğini düzenleyen halk sağlığı stratejileri genel alkol kullanımı ve zarar düzeyini azaltabilmenin önemli unsurlarını oluşturmaktadır. Bu tür stratejiler ile savunmasız ve yüksek riskli grupların alkole erişimini önlemek için güçlü önlemler alınmaktadır.
- » Alkolün ticari ve kamusal erişilebilirliği alkolün sosyal erişilebilirliği üzerinde karşılıklı bir etkiye sahiptir ve bu da alkolün zararlı kullanımını teşvik eden sosyal ve kültürel normların değişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu alan için geliştirilecek politika seçenekleri ve müdahaleler perakende alkol satış şekillerinin düzenlenmesini içermektedir.
- » Dünya yetişkin nüfusunun yarısından fazlası alkolden uzak yaşamayı tercih etmektedir.³ Dünyanın en kalabalık ülkelerinde alkolsüz yaşamayı tercih edenlerin oranı daha da yüksektir.⁴
- » Alkolden uzak yaşayan insanların sayısı toplumların ve küresel nüfusun sağlığı ve refahı açısından büyük önem taşımaktadır. Bu sayı küresel hastalık yükünün azaltılması, bulaşıcı olmayan hastalık salgınının kontrol altına alınması ve önlenmesi için oldukça kritik bir veridir.
- » Dünya Sağlık Örgütü'nün alkollü içecek kullanmamayı tercih eden gençlerin ve yetişkinlerin alkolden uzak yaşama tercihlerinde desteklenmeleri ve alkol kullanma yönündeki baskılardan korunmaları hususlarına yönelik ilkesi bu bağlamda önem kazanmaktadır.
- » İsteyen herkesin alkolden uzak yaşama seçeneğine sahip olabilmesi küresel sağlık stratejilerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kalkınma için önemlidir.

1 Düşük ve orta gelirli ülkelerde 100 dolar ve altı harcama ile önlenebilen Yeti Yitimine Ayarlanmış Yaşam Yıllarını ifade eden kavramdır.

2 https://www.who.int/ncds/management/WHO_Appendix_BestBuys_LS.pdf

3 World Health Organization, "Global information system on alcohol and health," accessed 11/06/2024, <https://www.who.int/data/gho/data/themes/global-information-system-on-alcohol-and-health>.

4 Our World in Data, "Share of population who have never drunk alcohol, 2020," Our World in Data, 2020, <https://ourworldindata.org/grapher/share-of-population-who-never-drink-alcohol>

Ulusal Mevzuatta Teşhir Yasakları

► 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İhisi Kanunu

- » Madde 6/7: "Alkollü içkiler, işletme dışından görülecek şekilde perakende olarak satışa arz edilemez."
- » Yaptırım: Madde 7/c: "Yedinci fıkrasına aykırı hareket edenlere, beş bin Türk Lirasından elli bin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir."
- » Bu meblağ 2022 yılı itibariyle "16.176 Türk Lirasından 161.826 Türk Lirasına" olarak değiştirilmiştir.

► Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkilerin Satışına ve Sunumuna İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

- » Madde 23/1: "Alkollü içkiler, sadece bu ürünlerin satışına tahsis edilmiş alanda bulunan satış ünitelerinde sergilenir. Ürüne tahsis edilmiş muhafaza ve soğutma amaçlı üniteler de satış ünitesi kapsamındadır. Alkollü içkiler, birden fazla satış ünitesinde satışa sunulabilir ancak, satış üniteleri birden fazla alanda/reyonda konumlandırılarak alkollü içkilere tahsis edilmiş alan bütünlüğü bozulamaz. Reklam ve tanıtım unsurlarını taşımayan ve içi görünmeyecek şekilde dizayn edilmiş soğutucuların işyeri dışında konumlandırılması alan bütünlüğünü bozmaz."
- » Madde 23/3: "Tüketicilerin içeriye girmeksizin alışveriş yapabildiği büfeler hariç olmak üzere, alkollü içkiler; çocuklara yönelik olan materyaller, çocuk dergileri, kitap ve yayınları ile çocuk kıyafetleri, kırtasiye, oyuncaklar ile cips, çikolata, şekerleme benzeri çoğunlukla çocuklar tarafından tüketilen ürünlerle bitişik olan alanlarda satışa arz edilemez."
- » Madde 23/4: "Perakende satıcılar bu Yönetmelik hükümlerine uygun olarak teşhir düzenlemesi yapmaktan sorumludurlar. Üreticiler, ithalatçılar ve toptan satıcılar, perakende satıcıları bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olarak teşhirde bulunmaya zorlayamaz veya özendirmez."
- » Madde 23/5: "Alkollü içkiler işletme dışından görülecek şekilde perakende olarak satışa arz edilemez. Perakende satış belgesini haiz satıcılar, alkollü içkilerin işyeri dışından görünmemesi için gerek işyerinin fiziki koşullarını gerekse satış ünitelerinin niteliğini ve konumunu uygun hale getirmek için tedbir almak zorundadırlar."

► 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun

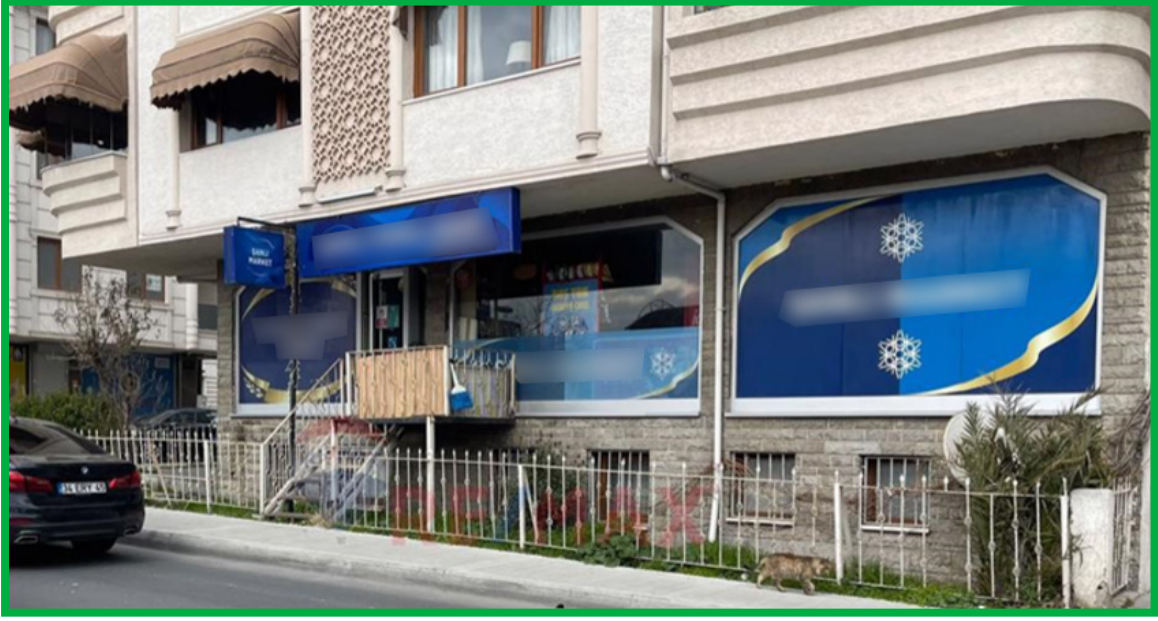
- » Yaptırım: Madde 8/5/l: "Tütün mamulleri veya alkollü içkileri satış yerlerindeki raf veya standlara, her türlü teşhir ünitesine, reklam ve tanıtımına ilişkin mevzuata ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı düzenlemelerine aykırılık oluşturacak veya herhangi bir firmaya üstünlük sağlayacak şekilde yerleştirenlere otuzbin Yeni Türk Lirası idarî para cezası verilir."
- » Bu meblağ 2021 yılı itibariyle "104.454TL" olarak değiştirilmiştir.

Türkiye’de Teşhir Yasaklarının Uygulanma Biçimi ve Öneriler

- » 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İhhası Hakkında Kanun ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun’da 2013 yılında gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri sonrasında alkollü ürünlerin satış noktalarının filmle kaplanması usulü (bkz. 1,2,3,4 numaralı görseller) bir süre uygulanmıştır.
- » Ancak bu kaplama usulü görsellerden de anlaşılacağı üzere endüstri firmalarının reklam alanlarına dönüşmüştür.
- » Alkollü ürünlere erişimin önlenmesi ve görünürlüğünün azaltılması amacıyla getirilen bu önlem endüstrinin pazarlama ve reklam alanının artışına yol açmıştır.
- » Bunun uygulama yerine yukarıda başlıca hükümleri özetlenen mevzuatta hâlihazırda var olan teşhir yasaklarının uygulanması daha etkili bir çözüm olacaktır.
- » Söz konusu yasakların izlenmesi, denetimi ve yaptırımlarının uygulanması sorumlulukları Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı’ndadır ve söz konusu kurumun tüm ülkedeki alkollü ürünleri satış noktalarından sorumlu olduğu bir sistem öngörülmüştür.
  - » Bu sistemi iyileştirmek için iki yöntem önerilmektedir:
  - » Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı’nın denetim yetkisine yerinden yönetimlere bağlı kolluk gücünün ve yerel yönetimlerin dahil edilmesi,
  - » Denetim yetkisinin sadece Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığı’nda kalmaya devam etmesi hâlinde, halkın şikâyet ve yaptırımlarla ilgili bilgilendirildiği ve savunuculuk süreçlerine katıldığı merkezî bir sistemin oluşturulması.

Görsel 1

Görsel 2

Görsel 3

Görsel 4